

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.06.2003, sp. zn. 25 Cdo 745/2002, ECLI:CZ:NS:2003:25.CDO.745.2002.1

Číslo: 4/2005

Právní věta: Ke ztrátě na výdělku z důvodu odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím o vazbě nemůže dojít, jestliže ten, na němž byla vykonána vazba a proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno nebo byl zproštěn obžaloby, měl sice v době vzetí do vazby sjednán pracovní poměr, avšak bez souvislosti se vzetím do vazby prokazatelně do zaměstnání nenastoupil, žádnou práci pro zaměstnavatele nevykonával a nepobíral ani odměnu za práci.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.06.2003

Spisová značka: 25 Cdo 745/2002

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 5 odst. 1 předpisu č. 58/1969Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Příbrami rozsudkem ze dne 17. 4. 2001 zamítl žalobu o zaplacení částky 104 138 Kč s 12% úrokem od 15. 7. 1999 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Rozhodl tak o nároku žalobce na náhradu škody spočívající v ušlém výdělku za dobu vazby podle zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem (dále též jen „zákon“). Vyšel ze zjištění, že žalobce byl usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 16. 7. 1997, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 29. 7. 1997, vzat do vazby podle § 68 tr. řádu z důvodu podle § 67 písm. a) tr. řádu. Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 16. 2. 1999, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 6. 1999, byl žalobce podle § 226 písm. c) tr. řádu v plném rozsahu zproštěn obžaloby pro pokus trestného činu vraždy, neboť nebylo prokázáno, že tento skutek spáchal, a dne 2. 6. 1999 byl z vazby, v níž se nacházel od 16. 7. 1997, propuštěn. Předtím byl žalobce vzat do vazby usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 28. 11. 1996 pro trestný čin krádeže; vzhledem k tomu, že žalobci bylo sděleno obvinění pro pokus trestného činu vraždy, bylo trestní stíhání pro trestný čin krádeže usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 15. 7. 1997 zastaveno. Dále bylo zjištěno, že žalobce „přišel pracovat“ do České republiky v roce 1995, zdržoval se v obci K., kde pracoval jako dělník v kamenolomu. Rozhodnutím Úřadu práce v P. ze dne 31. 7. 1996 bylo žalobci odňato pracovní povolení ke dni 1. 8. 1996 a rozhodnutím Policie ČR, Správy JK, Služby cizinecké policie a pasové služby S. ze dne 18. 7. 1996 byl žalobci zakázán pobyt na území ČR z toho důvodu, že mu bylo

sděleno obvinění pro trestný čin krádeže vloupáním do prodejny v obci M., a byla mu uložena povinnost ČR opustit do 31. 7. 1996. Z listinných důkazů předložených žalobcem vyplývá, že v době od 16. 7. 1997 do 2. 6. 1999, tedy v době trvání vazby, za niž požaduje náhradu ušlého výdělku, byl v pracovním poměru u podnikatele K. na Ukrajině podle pracovní smlouvy ze dne 10. 6. 1996. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že odpovědnost žalované podle § 5 odst. 2 písm. a) zákona není dána, protože žalobce si vazbu zavinil tím, že byl podezřelý ze spáchání trestného činu krádeže a že mařil výkon úředního rozhodnutí, neboť do 31. 7. 1996 byl povinen opustit Českou republiku. Dále dovodil, že žalobci neoprávněnou vazbou škoda na ušlém výdělku nevznikla, protože se již od roku 1995 zdržoval na území ČR; důkazy předložené žalobcem, tedy potvrzení o pracovním poměru a o výši dohodnuté mzdy a pracovní smlouvu, hodnotil soud jako důkazy účelové.

K odvolání žalobce Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 10. 10. 2001 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a dále zjistil, že usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 21. 7. 1998, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 6. 8. 1998, byla podle § 71 odst. 2 tr. řádu lhůta trvání vazby prodloužena o jeden měsíc, tj. do 5. 10. 1998. Usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 8. 2. 1998, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 1. 1999, a dále usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 16. 2. 1999, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 4. 1999, bylo rozhodnuto, že nadále trvají důvody vazby žalobce podle § 67 odst. 1 písm. a) tr. řádu. Krajský soud se ztotožnil se závěrem okresního soudu, že uplatněný nárok žalobce není opodstatněný. Dovodil, že žalobce se páčáním majetkové trestné činnosti, pro niž byl trestně stíhán a k níž se orgánům činným v trestním řízení doznával, uvedl do situace, kdy se zbavil možnosti získat na území ČR bydlení a legální zaměstnání, a tuto opět řešil páčáním další trestné činnosti, kdy jednak nerespektoval úřední rozhodnutí o zákazu pobytu a jednak páchal trestnou činnost majetkového charakteru. Tímto jednáním vyvolal obavu, že se bude trestnímu stíhání vyhýbat, tedy dal příčinu k obavám, které byly důvodem vazby.

V těchto okolnostech spatřuje krajský soud zavinění si vazby žalobcem, které znamená vyloučení nároku na náhradu škody. Nárok žalobce však není opodstatněný ani z toho důvodu, že žalobci žádná škoda spočívající ve ztrátě na výdělku nevznikla, neboť nikdy nebyl zaměstnán u podnikatele K. na Ukrajině.

Jeho pracovní poměr u tohoto podnikatele měl sice trvat od 10. 6. 1996, avšak žalobce se až do 27. 11. 1996 zdržoval na území ČR (jak to vyplývá z jeho výpovědi i z obsahu spisu Okresního soudu v Příbrami), kdy byl zadržen při vloupání do provozovny kadeřnictví v P. Je tedy zřejmé, že žalobce na Ukrajině u podnikatele K. nikdy nepracoval, nepobíral od něj žádnou mzdu a vzetím do vazby mu proto nemohla vzniknout škoda spočívající ve ztrátě na výdělku u tohoto „zaměstnavatele“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a podává je z důvodů podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. Nesouhlasí z názorem odvolacího soudu, že si v souvislosti s trestním stíháním pro trestný čin pokusu vraždy vzetí do vazby dne 16. 7. 1997 zavinil sám. Má za to, že důvodnost vazby, za niž požaduje náhradu, nelze slučovat s důvody vazby, do které byl vzat v souvislosti s předchozím trestním stíháním pro maření výkonu úředního rozhodnutí a pro trestný čin krádeže, jak dovodil odvolací soud, a stejně tak ani skutečnost, že neopustil ČR, ačkoliv mu pobyt na jejím území byl zakázán, nemůže být důvodem pro závěr, že si žalobce vzetí do vazby zavinil sám. Pokud soudy obou stupňů vycházely z toho, že žalobce se dopustil majetkové trestné činnosti, odporuje tento názor principům trestního práva, neboť nebylo vydáno meritorní rozhodnutí, nýbrž trestní řízení bylo z důvodu neúčelnosti zastaveno.

Odůvodněnost vazby odkazem na jakoukoliv trestnou činnost, kterou navíc žalobce nikdy nebyl uznán vinným, není namístě, neboť je třeba odlišit žalobcovo vzetí do vazby dne 16. 7. 1997 od

předchozího. Jak vyplývá ze spisového materiálu, byl žalobce v souvislosti se zastavením trestního stíhání při hlavním líčení dne 15. 7. 1997 propuštěn z vazby, a následně dne 16. 7. 1997 byl do vazby vzat opětovně. I když se na svobodě ocitl jen v rozmezí několika minut, nelze spolehlivě usuzovat na to, zda měl v úmyslu území ČR opustit a respektovat tak rozhodnutí o zákazu pobytu, či na území ČR nadále setrvat.

Ať již by se zachoval jakýmkoliv způsobem z obou těchto možností, vždy by se vystavil nebezpečí vzetí do vazby, z čehož je zřejmé, že v podstatě neměl svým jednáním možnost rozhodnutí o vazbě jakýmkoliv způsobem ovlivnit. I když zde zákonný důvod pro vzetí do vazby podle § 67 písm. a) tr. řádu byl dán, nepostačuje to k vyloučení nároku na odškodnění za vazbu. Pokud pak odvolací soud při úvaze o vzniklé škodě zpochybnil potvrzení o zaměstnání v době rozhodné pro náhradu škody za vykonanou vazbu, je dovolatel toho názoru, že ani ta skutečnost, že se zdržoval na území ČR, nevylučuje, aby byl v pracovním poměru ve své vlasti.

Nepovažoval-li krajský soud tato potvrzení za věrohodná, bylo namístě postupovat ve smyslu § 30 zákona č. 82/1998 Sb. (podle kterého se náhrada ušlého výdělku poskytuje ve výši 5000 Kč za každý měsíc výkonu vazby, pokud poškozený nepožádá, aby mu byla stanovena náhrada ušlého zisku podle zvláštních předpisů), když v průběhu trestního řízení bylo několikrát rozhodováno o vazbě žalobce již za účinnosti tohoto zákona. Navrhl, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a aby mu věc byla vrácena k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém písemném vyjádření k dovolání se ztotožnila s rozsudkem odvolacího soudu, neboť podle jejího názoru si žalobce vazbu zavinil sám a kromě toho neprokázal, že by mu jakýkoliv zisk z důvodu vykonané vazby ušel.

Dovolací soud věc projednal a rozhodl podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2001, a to v souladu s ustanovením části dvanácté, hlavy I, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátem, přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 242 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., není důvodné.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.). Z tohoto hlediska je přípustnost dovolání založena pro právní otázku, která je uplatněna v dovolání a která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, tj. zda ke ztrátě na výdělku u toho, na němž byla vykonána vazba, dojde v případě, kdy před vzetím do vazby měl sice sjednán pracovní poměr, avšak do práce nenastoupil, žádnou práci pro zaměstnavatele nevykonával, ani od něj nepobíral odměnu za práci.

Zamítavé rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze závěru, že uplatněný nárok žalobce na náhradu za ztrátu na výdělku za dobu vazby není opodstatněný, neboť žalobce si vazbu zavinil sám, a kromě toho

neprokázal vznik škody.

Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 36 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), odpovědnost podle tohoto zákona se vztahuje na škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána ode dne účinnosti zákona, a na škodu způsobenou ode dne účinnosti zákona nesprávným úředním postupem; odpovědnost za škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána přede dnem účinnosti zákona, a za škodu způsobenou přede dnem účinnosti zákona nesprávným úředním postupem se řídí dosavadními předpisy. Tento zákon nabyl účinnosti dne 15. 5. 1998. Protože rozhodnutí o vazbě, s nímž žalobce spojuje vznik škody, bylo vydáno před uvedeným datem a téhož dne byl žalobce vzat do vazby, posuzoval odvolací soud věc správně podle dosavadního předpisu, tj. podle zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem.

Podle § 5 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb. právo na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě má vůči státu ten, na němž byla vazba vykonána, jestliže bylo proti němu trestní stíhání zastaveno nebo byl obžaloby zproštěn. Podle odst. 2 písm. a) právo na náhradu škody nemá ten, kdo si vazbu zavinil sám, zejména tím, že pokusem o útěk nebo jiným svým jednáním dal příčinu k obavám, jež byly důvodem vazby nebo jejího prodloužení.

Zákon zakládá odpovědnost státu na současném splnění tří podmínek: 1) vykonání vazby na tom, proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno nebo jenž byl obžaloby zproštěn, 2) vznik škody a 3) příčinná souvislost mezi vykonáním vazby a vznikem škody. I když jde o odpovědnost objektivní (bez ohledu na zavinění), již se nelze zprostit, musí být existence uvedených podmínek prokázána a odpovědnost státu lze dovodit jen tehdy, jsou-li tyto podmínky naplněny. Proto musí být zkoumána i zákonná podmínka vzniku škody, kterou zákon č. 58/1969 Sb., obsahující zvláštní úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou orgánem státu, blíže nedefinuje. Teprve poté přichází v úvahu aplikace § 2 odst. 2 písm. a) citovaného zákona.

Podle § 20 tohoto zákona, pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.

Podle § 21, věty první, zákona ztráta na výdělku se hradí, i když nejde o škodu na zdraví.

Podle § 445 obč. zák. ztráta na výdělku, k níž došlo při škodě na zdraví, se hradí peněžitým důchodem; přitom se vychází z průměrného výdělku poškozeného, kterého před poškozením dosahoval.

Podle § 446 obč. zák. náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti poškozeného činí rozdíl mezi jeho průměrným výdělkem před poškozením a nemocenským.

Podle § 447 odst. 1 obč. zák. náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě činí rozdíl mezi průměrným výdělkem před poškozením a výdělkem dosahovaným po poškození s připočtením případného invalidního důchodu nebo částečného invalidního důchodu.

Z uvedené úpravy je zřejmé, že zákon č. 58/1969 Sb. je předpisem speciálním ve vztahu k občanskému zákoníku a že ustanovení občanského zákoníku se uplatní tam, kde zákon č. 58/1969 Sb. nepřináší sám vlastní úpravu. U nároku na náhradu ztráty na výdělku způsobené rozhodnutím o vzetí do vazby zákon přímo na příslušná ustanovení občanského zákoníku odkazuje s tím, že náhrada

náleží i v případě, že nebyla vyvolána škodou na zdraví. Na rozdíl od škody na zdraví, kdy ztráta na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě představuje majetkovou újmu, vyplývající z rozdílu mezi výdělkem poškozeného před vznikem škody a výdělkem po poškození s připočtením případného invalidního nebo částečného invalidního důchodu, není účelem institutu náhrady za ztrátu na výdělku po dobu vazby vyjádřit snížení (omezení) nebo ztrátu pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky úrazu stejného výdělku jako před poškozením, nýbrž nahradit tomu, kdo byl za zákonem stanovených podmínek držen ve vazbě, ztrátu vzniklou tím, že v důsledku vzetí do vazby byl připraven o příjem, jehož by jinak dosáhl vlastní výdělečnou činností (srov. rozsudek NS ČR ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. [25 Cdo 2035/2000](#), uveřejněný v Souboru rozhodnutí NS ČR ve svazku 18 pod poř. č. C 1288).

Obdobně jako v případě řešeném v rozsudku bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. 8. 1988, sp. zn. [1 Cz 47/88](#), publikovaném pod č. 10 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1991, platí, že pro posouzení, zda žalobci v souvislosti s vykonanou vazbou vznikla ztráta na výdělku, je rozhodující, zda žalobce pouze v důsledku výkonu vazby ztratil výdělek, kterého by jinak – nebýt výkonu vazby – dosahoval.

V posuzovaném případě bylo zjištěno (skutkový stav vzhledem k ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. nepodléhá dovolacímu přezkumu a dovolatel ostatně jeho správnost ani nenapadá), že žalobce se od roku 1995 zdržoval na území České republiky v obci K., kde pracoval v kamenolomu. Ke dni 1. 8. 1996 mu rozhodnutím Úřadu práce P. ze dne 18. 7. 1996 bylo odňato pracovní povolení a následně rozhodnutím Policie ČR ze dne 18. 7. 1996 mu byl zakázán pobyt na území ČR a byla uložena povinnost ČR opustit do 31. 7. 1996. Z listinných důkazů předložených žalobcem dále vyplývá, že v době od 16. 7. 1997 do 2. 6. 1999, tedy v době trvání vazby, byl v pracovním poměru jako zámečnick u podnikatele K. na Ukrajině (Podniku na výrobu punčoch a ponožek) s měsíčním platem 500 UAH a 150 UAH prémie podle pracovní smlouvy ze dne 10. 6. 1996, který trval do 10. 6. 1999.

Za stavu, kdy žalobce sice doložil, že v době před vzetím do vazby a i v době jejího výkonu měl sjednán pracovní poměr u konkrétního zaměstnavatele na Ukrajině, avšak současně nebylo prokázáno, že do práce u tohoto podnikatele na Ukrajině nastoupil, že pro něj nějakou práci – ať již na Ukrajině, či v ČR – vykonával a že od něj za vykonanou práci pobíral mzdu ve sjednané výši (odměnu za práci), pak v souvislosti s výkonem vazby od 16. 7. 1997 do 2. 6. 1999 u něj nedošlo ke ztrátě na výdělku, protože v době trvání tohoto pracovního poměru – před vzetím do vazby – žalobce žádného příjmu dohodnutého v pracovní smlouvě u tohoto zaměstnavatele nedosahoval. Tím, že dne 16. 7. 1997 byl vzat do vazby, proto nebyl o příjem z tohoto pracovního poměru připraven. Pak ovšem neprokázal, že by pouze v důsledku vzetí do vazby ztratil výdělek, kterého by – nebýt vazby – dosahoval.

Dovodil-li odvolací soud, že výkonem vazby žalobci škoda nevznikla a že tak nebyl naplněn jeden z předpokladů odpovědnosti státu za škodu podle § 5 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb., je jeho rozhodnutí správné.

Za tohoto stavu se již proto nebylo třeba zabývat aplikací ustanovení § 30 zákona č. 82/1998 Sb., stejně jako otázkou, zda si žalobce vazbu zavinil sám, či nikoliv (§ 5 odst. 2 písm. a/ citovaného zákona).

Dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. nebyl tudíž uplatněn důvodně. Vzhledem k tomu, že rozsudek odvolacího soudu není postižen vadami uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a v § 229 odst. 3 o. s. ř., ani jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle § 243b odst. 2, věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.